

22.9.2023

JELENTÉSTERVEZET

a fejlődő országokban az energiához való hozzáférés támogatására irányuló uniós fejlesztési együttműködésről
(2023/2073(INI))

Fejlesztési Bizottság

Előadó: Caroline Roose

TARTALOM

	Oldal
AZ EURÓPAI PARLAMENT ÁLLÁSFOGLALÁSÁRA IRÁNYULÓ INDÍTVÁNY	3
INDOKOLÁS	11

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÁLLÁSFOGLALÁSÁRA IRÁNYULÓ INDÍTVÁNY

a fejlődő országokban az energiához való hozzáférés támogatására irányuló uniós fejlesztési együttműködésről (2023/2073(INI))

Az Európai Parlament,

- tekintettel az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrendjére és a fenntartható fejlődési célokra, különösen a szegénység felszámolására vonatkozó 1. fenntartható fejlődési célra, a megfizethető, megbízható, fenntartható és modern energiához való hozzáférés mindenki számára való biztosítására vonatkozó 7. fenntartható fejlődési célra, az iparra és az infrastruktúrára vonatkozó 9. fenntartható fejlődési célra és az éghajlat-politikai fellépésre vonatkozó 13. fenntartható fejlődési célra,
- tekintettel az Európai Unió működéséről szóló szerződés 208. cikkére, amely szerint az Unió fejlesztési politikája elsődleges célként a szegénység mérséklésére, idővel pedig annak felszámolására irányul, és amely előírja, hogy „az Unió azon politikáinak végrehajtásakor, amelyek hatással lehetnek a fejlődő országokra, figyelembe veszi a fejlesztési együttműködés célkitűzéseit”,
- tekintettel a Tanács, valamint a tagállamok kormányainak a Tanács, a Parlament és a Bizottság keretében ülésező képviselői által „A mi világunk, a mi méltóságunk, a mi jövőnk” címmel kiadott, a fejlesztési politikára vonatkozó új európai konszenzusról szóló, 2017. június 30-i közös nyilatkozatra¹,
- tekintettel a Szomszédosági, Fejlesztési és Nemzetközi Együttműködési Eszköz (Globális Európa) létrehozásáról, a 466/2014/EU határozat módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az (EU) 2017/1601 rendelet és a 480/2009/EK, Euratom tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2021. június 9-i (EU) 2021/947 európai parlamenti és tanácsi rendeletre²,
- tekintettel az Európai Unióról szóló szerződés 3. cikkének (5) bekezdésére és 21. cikkére, amely az Uniónak a fejlesztési együttműködéssel kapcsolatos értékalapú megközelítés iránti elkötelezettségét határozza meg, hogy biztosítani lehessen külső tevékenységeinek összhangját, tiszteletben tartva az ENSZ Alapokmányában foglalt elveket, és elősegítve a fejlődő országok fenntartható gazdasági, társadalmi és környezeti fejlődését,
- tekintettel az UNFCCC Felelős 2022. november 6–18-án Sarm-es-Sejkben tartandó 27. Konferenciájának (COP27) előkészítése céljából elfogadott, az éghajlatváltozás elleni küzdelem finanszírozásáról szóló, 2022. október 4-i, a „Klíma- és energiadiplomácia – Az európai zöld megállapodás külső dimenziójával kapcsolatos célok teljesítése” című,

¹ [HL C 210., 2017.6.30., 1. o.](#)

² [HL L 209., 2021.6.14., 1. o.](#)

2021. január 25-i, valamint az energiáról és fejlődésről szóló, 2016. november 28-i tanácsi következtetésekre,

- tekintettel az európai zöld megállapodásról szóló, 2019. december 11-i bizottsági közleményre (COM(2019)0640),
- tekintettel a „Hidrogénstratégia a klímasemleges Európáért” című, 2020. július 8-i bizottsági közleményre (COM(2020)0301),
- tekintettel a Bizottságnak és az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjének „Az EU külső energiaügyi szerepvállalása a változó világban” című, 2022. május 18-i közös közleményére (JOIN(2022)0023),
- tekintettel a Bizottságnak és az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjének „A Global Gateway” című, 2021. december 1-jei közös közleményére (JOIN(2021)0030),
- tekintettel a Bizottságnak és az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjének „Az Afrikával kapcsolatos átfogó stratégia felé” című, 2020. március 9-i közös közleményére (JOIN(2020)0004),
- tekintettel a biztonságos, tiszta, egészséges és fenntartható környezethez kapcsolódó emberi jogi kötelezettségek kérdésével foglalkozó különleges ENSZ-előadó „Nők, lányok és a tiszta, egészséges és fenntartható környezethez való jog” című, 2023. január 5-i jelentésére,
- tekintettel az Európai Unió és az Afrikai, Karibi és Csendes-óceáni Államok Szervezete (AKCSÁSZ) tagjai közötti új partnerségi megállapodás (a Cotonoui Megállapodást követő megállapodás) tervezetére, amelyről a tárgyalásokat lezárták, de amelyet még nem írtak alá, illetve nem léptettek hatályba,
- tekintettel az ENSZ 1992. évi Éghajlatváltozási Keretegyezményére (UNFCCC) és az ahhoz csatolt Kiotói Jegyzőkönyvre, az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye Feleinek 2015 decemberében Párizsban megrendezett 21. Konferenciájára (COP21) és a Párizsi Megállapodás elfogadására, amely az első egyetemes, jogilag kötelező erejű globális megállapodás,
- tekintettel az őslakos népek jogairól szóló, az ENSZ Közgyűlése által 2007. szeptember 13-án elfogadott ENSZ-nyilatkozatra,
- tekintettel az ENSZ Környezetvédelmi Programjának a kibocsátási szakadékról szóló 2022. évi jelentésére, valamint a fosszilis tüzelőanyagok termeléséről szóló második összegző jelentésére (a termelési szakadékról szóló 2021. évi jelentés)³,
- tekintettel a Nemzetközi Megújulóenergia-ügynökség „World Energy Transitions Outlook 2022: 1.5 °C Pathway” című, 2022. évi jelentésére⁴, Nemzetközi

³ [Stockholm Environment Institute, International Institute for Sustainable Development, Overseas Development Institute, E3G, és az ENSZ Környezetvédelmi Programja: „2021 Report – The Production Gap: Governments’ planned fossil fuel production remains dangerously out of sync with Paris Agreement limits” \(2021. évi jelentés – A termelési szakadék: a kormányok által tervezett fosszilizüzelőanyag-termelés továbbra is veszélyesen eltér a Párizsi Megállapodásban meghatározott határértékektől\), 2021.](#)

⁴ <https://www.irena.org/publications/2022/mar/world-energy-transitions-outlook-2022>

Megújulóenergia-ügynökség, „World Energy Transitions Outlook 2022: 1.5 °C Pathway, International Renewable Energy Agency” (Az energetikai átmenettel kapcsolatos nemzetközi kitekintő: 1,5 °C-os célkitűzés, Nemzetközi Megújulóenergia-ügynökség), Abu-Dzabi, 2022.

- tekintettel a Világbank, a Nemzetközi Energia Ügynökség, a Nemzetközi Megújulóenergia-ügynökség, az ENSZ és az Egészségügyi Világszervezet „Tracking SDG 7: The Energy Progress Report, 2023” című, 2023. évi közös jelentésére⁵,
 - tekintettel az Afrikai Unió 2021–2027-es időszakra vonatkozó zöld helyreállítási cselekvési tervére, amely olyan átfogó stratégiát biztosít, amelynek célja a zöld kezdeményezések előmozdítása, az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentése, a környezet védelme és az éghajlatváltozással szembeni reziliencia növelése⁶,
 - tekintettel a politikák fejlesztési célú koherenciájáról szóló, 2023. március 14-i⁷, „Az Afrikára vonatkozó új uniós stratégia – partnerség a fenntartható és befogadó fejlődésért” című, 2021. március 25-i⁸, az európai zöld megállapodásról szóló, 2020. január 15-i⁹, a fejlődő országokban az energiához való hozzáférésről szóló, 2016. december 1-jei¹⁰ és az energiához való egyetemes hozzáférés 2030-ig történő elérésére vonatkozó célkitűzést támogató uniós fejlesztési együttműködésről szóló, 2012. február 2-i állásfoglalására¹¹,
 - tekintettel a gátakkal foglalkozó világbizottság „A döntéshozatal új keretei” című, 2000. november 16-i jelentésére,
 - tekintettel eljárási szabályzata 54. cikkére,
 - tekintettel a Fejlesztési Bizottság jelentésére (A9-0000/2023),
- A. mivel a 7. fenntartható fejlődési cél a megfizethető és tiszta energiához való fenntartható hozzáférés 2030-ig történő elérését irányozza elő¹²;
- B. mivel az ENSZ szerint 2023 közepén világszerte mintegy 733 millió ember – akiknek 80%-a a szubszaharai Afrikában él – még mindig nem fér hozzá a megfizethető, megbízható, tiszta és jó minőségű energiához¹³;

⁵ [Nemzetközi Energia Ügynökség, „Tracking SDG 7: The Energy Progress Report, 2023” \(A 7. fenntartható fejlődési cél nyomon követése: az energia terén elért eredményekről szóló 2023. évi jelentés\), Párizs, 2023. június.](#)

⁶ [Afrikai Unió, „Az Afrikai Unió zöld helyreállítási cselekvési terve”, Addisz-Abeba, 2021.](#)

⁷ Elfogadott szövegek, P9_TA(2023)0071.

⁸ [HL C 494., 2021.12.8., 80. o.](#)

⁹ [HL C 270., 2021.7.7., 2. o.](#)

¹⁰ [HL C 224., 2018.6.27., 167. o.](#)

¹¹ [HL C 494., 2021.12.8., 80. o.](#)

¹² Az ENSZ Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztálya, „A fenntartható fejlődési célokról szóló 2023. évi jelentés: Különkiadás – 2023. július”, New York, USA, 2023.

¹³ [Nemzetközi Megújulóenergia-ügynökség, „Basic Energy Access Lags Amid Renewable Opportunities New Report Shows” \(Egy új jelentés szerint a megújuló energiaforrások jelentette lehetőségek közepette nem valósul meg az alapvető energiához való hozzáférés\), 2023. június 6.](#)

- C. mivel az energiaszegénység – amelyet a fenntartható, tiszta és biztonságos energiaforrások hiányaként határoznak meg – nemi kérdés, mivel a nők és lányok átlagosan akár napi 18 órát is töltenek a főzéshez használt tüzelőanyagok gyűjtésével¹⁴;
- D. mivel a főzéshez használt hagyományos tüzelőanyagok (szilárd biomassza, kerozin és szén) jelentősen hozzájárulnak a szén-dioxid-kibocsátáshoz és veszélyt jelentenek az emberek egészségére; mivel a főzéshez használt tiszta tüzelőanyagokhoz biztosított uniós finanszírozás marginális;
- E. mivel a fejlődő országok bővelkednek megújuló energiaforrásokban, de gyakran hiányzik a fenntartható energiafejlesztést és -felhasználást lehetővé tevő politikai és szabályozási keret;
- F. mivel az EU a tagállamaival együtt biztosította a 7. fenntartható fejlődési céllal kapcsolatos afrikai projekteket finanszírozó hivatalos fejlesztési támogatás túlnyomó részét, amely 2014 és 2020 között 13,8 milliárd eurót tett ki; mivel a becslések szerint a folyósítások 53%-a hitel formájában történt;
- G. mivel az energetikai átmenet súlyosan és tartósan alulfinanszírozott a fejlődő régiókban, különösen a legkevésbé fejlett országokban;
- H. mivel a legtöbb uniós finanszírozású projekt célja a villamosenergia-termelés előmozdítása, ugyanakkor az elosztási szegmens a leggyengébb annak ellenére, hogy alapvető fontosságú a 7. fenntartható fejlődési cél elérése szempontjából;
- I. mivel az Afrika–EU energiaügyi partnerséget 2022 februárjában megújították azzal a kifejezett céllal, hogy előmozdítsák a megújulóenergia-termelést;
- J. mivel a zöld hidrogén képes felgyorsítani a dekarbonizációhoz vezető utat, feltéve, hogy az a teljes energiafogyasztás csökkentésére irányuló átfogó stratégia részét képezi;
- K. mivel a decentralizált minihálózat és a hálózattól független megújuló energia jó megoldást kínál a távoli közösségek számára, de az életképes üzleti modell kialakításához ki kell egészíteni állami támogatással;
- L. mivel a nap- és szélenergián alapuló megújuló energiaforrások térnyerése szintén kihívásokat rejt magában, mivel ezek nagy földterületeket igényelnek, és így ellentétesek a fennálló földhasználati és helyi igényekkel, különösen a vízhez való hozzáférés tekintetében;
- M. mivel az EU és a partnerországok közös, de megkülönböztetett felelősséggel tartoznak a fenntartható energetikai átmenet megvalósításáért; mivel a megújulóenergia-projektek számára nyújtott uniós támogatásnak elsősorban a helyi lakosság igényeit kell kielégítenie, mielőtt az exportot támogatná;

A tiszta energiához való egyetemes hozzáférés előmozdítása

¹⁴ [Az ENSZ Fejlesztési Programja, „Energia és nemek közötti egyenlőség”.](#)

1. emlékeztet arra, hogy az energiához való hozzáférés alapvető emberi jog; hangsúlyozza, hogy a karbonsemlegesség jövőnek és a megújuló energiaforrások fejlesztésének együtt kell járnia a szegénység csökkentésével és egy emberi jogokon alapuló megközelítéssel;
2. sürgeti a fejlődő országokat, hogy szabályozási kereteik révén kötelezzék el magukat az energetikai igazságosság mellett, amelynek biztosítania kell a helyi lakosság általi elfogadottságot és a közösségi részvételt;
3. emlékeztet arra, hogy az energiaszegénység aránytalanul nagy mértékben érinti a nőket és a lányokat; kiemeli, hogy naponta részt vesznek a tűzifa- és faszényűjtésben távol az otthonuktól; felszólítja az EU-t, hogy fokozottan támogassa a nemek közötti egyenlőség általános érvényesítését az energetikai átmenet során;
4. aggódik a háztartási tűzifából származó kibocsátás egészségre és környezetre gyakorolt hatásai, például a légzőszervi betegségek, az erdőpusztulás és a biológiai sokféleség csökkenése miatt;
5. sürgeti az EU-t, hogy a fejlődő országokkal való energiaügyi partnerségein belül kezelje prioritásként a tiszta főzéshez való hozzáférést;
6. aggodalmát fejezi ki a táborokban élő menekültek és belső menekültek növekvő energiaigénye miatt;

Az energetikai átmenet támogatása a fejlesztési szempontú szakpolitikai koherencia elvével összhangban

7. sürgeti az EU-t és tagállamait, hogy biztosítsák a fenntartható fejlődést szolgáló szakpolitikai koherenciát az EU külső energiaügyi menetrendjében;
8. megismétli az energetikai igazságosság iránti elkötelezettségét; felszólítja az EU-t, hogy támogassa a fejlődő országokat a jogokon alapuló megújulóenergia-rendszerek megvalósításában; úgy véli, hogy az érintett közösségek szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezésének elve a sikeres zöld és igazságos energetikai átmenet egyik előfeltétele;
9. rámutat a földhasználati konfliktusok kockázataira – kényszer-áttelepítések és -kisajátítások a megújuló energiát előállító nagyméretű létesítmények miatt; sürgeti az EU-t, hogy támogassa a fejlődő országok kormányait abban, hogy:
 - a) a megújulóenergia-projektek fejlesztése előtt feltérképezzék a hagyományos földhasználatot, többek között az időszakos legeltetés, az őslakos népek kulturális öröksége és a biológiai sokféleség szempontjából jelentős értéket képviselő rendszerek tekintetében;
 - b) megszerezzék a helyi közösségek szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezését, biztosítva számukra a jogot, hogy nemet mondhassanak, valamint az igazságszolgáltatáshoz, jogorvoslathoz, kártérítéshez vagy ellentételezéshez való jogot;
 - c) meghatározzák a környezeti és társadalmi szempontokat, valamint felügyeleti és panaszkezelési mechanizmusok révén biztosítsák a megfelelést;

10. aggodalommal állapítja meg, hogy nagyszabású zöldenergia-projektek (például szél- és napenergia) indulnak például szárazföldi területeken a szokásos földhasználókkal (például állattenyésztők) folytatott megfelelő konzultáció nélkül; emlékeztet arra, hogy a hagyományos közösségi jogok jogi státusza gyenge, ami növeli a nagyarányú földszerzés kockázatát;
11. javasolja, hogy azok az uniós tagállamok, amelyek ezt még nem tették meg, ratifikálják a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet bennszülött és törzsi népekről szóló 169. számú egyezményét;
12. aggódik a vízigényes energiaátalakítási gyakorlatok, például a vízerőművek mezőgazdasági közösségekre gyakorolt hatása miatt;
13. hangsúlyozza, hogy a gátakra vonatkozó terveket öt szempont alapján kell értékelni: méltányosság, hatékonyság, részvételen alapuló döntéshozatal, fenntarthatóság és elszámoltathatóság;
14. aggodalommal állapítja meg, hogy Afrika egyre több fosszilis tüzelőanyagokkal kapcsolatos projektnek ad otthont, ami azzal a kockázattal jár, hogy nem tud időben lépéseket tenni a megújuló energia irányába; emlékeztet arra, hogy a jelenlegi afrikai olaj-, gáz- és széntermelés jelentős részét exportra szánják, miközben a kontinenst továbbra is energiaszegénység sújtja;
15. elítéli azt a kettős mércét, amelynek alkalmazása révén a fejlett országok magán és állami pénzügyi intézményei egyre gyakrabban tesznek ígéretet a karbonsemlegesség 2050-ig történő elérésére, miközben a fosszilis tüzelőanyagok fejlesztését és elterjedését finanszírozzák;

Zöld hidrogén

16. figyelmeztet egy új "zöldhidrogén-átok" veszélyére, amely fokozná a fejlődő országok exportfüggőségét, és kiszoríthatná a helyi energiapiacok fejlesztésébe történő beruházásokat; aggódik a szükséges infrastruktúra hiánya, a nagy távolságra történő szállítások költségei, a korlátozott beruházások és pénzügyi kapacitások, valamint a gyenge intézményekhez és a korrupcióhoz kapcsolódó kockázatok miatt; felszólítja az EU-t, hogy csak akkor támogassa a zöldhidrogén-értéklánc fejlesztését, ha garantálni tudja, hogy az az exportáló országok és lakosságuk számára ugyanolyan előnyös;
17. elismeri, hogy a zöld hidrogén elterjedésének negatív társadalmi és környezeti hatásai is vannak a globális dél országaiban, különösen mivel az a bányászatra, valamint a nyersanyagok és ritkaföldfémek felhasználására épül; hangsúlyozza, hogy olyan globális erőforrásgazdálkodási rendszert kell kialakítani, amely a fenntarthatóságot, a hatékonyságot és a körforgást helyezi előtérbe az elsődleges anyagok iránti globális kereslet csökkentése érdekében;
18. aggodalommal veszi tudomásul a bányászathoz és a megújuló energiát előállító nagyméretű létesítmények, például a zöld hidrogén fejlesztéséhez kapcsolódó, konfliktusokkal járó vízfelhasználást; megerősíti, hogy a vízhez való hozzáférés alapvető emberi jog;

19. hangsúlyozza, hogy a vizet mint a zöld hidrogén előállításához szükséges erőforrást fenntartható módon kell szabályozni, hogy az ne veszélyeztesse a helyi lakosság vízhez való hozzáférését;
20. megjegyzi, hogy a vízhiány kezelése érdekében egyre több sóatlanító üzem létesül; emlékeztet arra, hogy a tengervíz sóatlanítása jelentős hatást gyakorolhat a környezetre, különösen a tengeri biológiai sokféleségre nézve; hangsúlyozza, hogy a vízfelhasználás csökkentése és a tisztított szennyvíz újrafeldolgozása vagy újrafelhasználása gyakran olcsóbb, mint a sóatlanítás;
21. kitarthat emellett, hogy a zöld hidrogénre vonatkozó stratégiáknak szigorú társadalmi és fenntarthatósági normákat kell követniük; felszólítja az EU-t, hogy partnerségi megállapodásaiban alakítson ki megfelelő monitoringkereteket, amelyek lehetővé teszik a fenntartható fejlődési célok teljesítésére gyakorolt szélesebb körű hatásuk értékelését; kéri, hogy végezzenek kötelező környezeti hatásvizsgálatokat, és a biológiai sokféleség szempontjából kiemelten fontos területeket zárják ki olyan helyszíneként, ahol zöld hidrogént előállító létesítmények jöhetnek létre;
22. sürgeti a Bizottságot, hogy hozzon létre egy inkluzív irányítási keretet a partnerségi megállapodásokra vonatkozóan, amely magában foglalja a civil társadalmi szervezeteket annak biztosítása érdekében, hogy a helyi közösségekkel szemben tiszteletben tartsák a „ne árts” elvet, és hogy a globális emberi jogi normák teljesüljenek;

Az igazságos energetikai átmenet finanszírozásának növelése

23. hangsúlyozza, hogy a megújuló energia uniós finanszírozásának összhangban kell lennie a méltányosság és az éghajlati igazságosság elvével;
24. felszólítja az EU-t és tagállamait, hogy növeljék az energiaágazatnak szánt hivatalos fejlesztési támogatás összegét, különösen Afrikában, a támogatásokat előnyben részesítve a hitelekkel szemben, és a finanszírozást átirányítva azon országok felé, ahol kisebb arányú a villamos energiához való hozzáférés, a tiszta energiára való átállásuk támogatása érdekében, és dolgozzanak ki programokat a tudás- és a zöldtechnológia-transzfer megkönnyítésére;
25. sürgeti az EU-t, hogy támogassa a fejlődő országokat a fosszilis tüzelőanyagok támogatásának megszüntetésében, és összpontosítson a hatékony, modern és megfizethető főzési technológiákra;
26. felszólítja az EU-t és az európai fejlesztési pénzügyintézeteket, hogy:
 - a) irányítsanak beruházásokat az elosztási szegmensbe, különösen a vidéki területek villamos energiával való ellátásába, és részesítsék előnyben a decentralizált, kisméretű és hálózattól független megújulóenergia-rendszereket;
 - b) biztosítsák az emberi jogi hatásvizsgálatok elvégzését, valamint minden szükséges szociális és környezetvédelmi biztosíték és jogorvoslati lehetőség megfelelő végrehajtását és nyomon követését, beleértve az emberi jogi, valamint a földtulajdonnal és -használattal kapcsolatos iránymutatásokat is;

- c) vezessék be és szigorúan alkalmazzák a jogokon alapuló megközelítést, amely hatékony panaszkezelési és jogorvoslati mechanizmusokat biztosít, különösen a „Global Gateway” kezdeményezés keretében megvalósuló projektek során;
- d) biztosítsák, hogy a jóváhagyott finanszírozással rendelkező gátépítési projektek során tartsák tiszteletben a gátakkal foglalkozó világbizottság iránymutatásait;

o

o o

27. utasítja elnökét, hogy továbbítsa ezt az állásfoglalást a Tanácsnak, a Bizottságnak és az Európai Külügyi Szolgálatnak.

INDOKOLÁS

A világ továbbra is halad előre a fenntartható energiára vonatkozó célok megvalósítása felé, de nem elég gyorsan. A jelenlegi ütemben 2030-ra még mindig mintegy 660 millió ember nem fog hozzáférni a villamos energiához, és közel 2 milliárd ember fog továbbra is környezetszennyező tüzelőanyagokat és technológiákat használni a főzéshez. Az előrehaladás üteme jelentősen eltér az egyes régiókban. A legtöbb szubszaharai ország lemaradásban van az energiához való egyetemes hozzáférés megvalósítása terén. A világ népességének közel 18%-a Afrikában él, de a globális energiafelhasználásból való részesedése kevesebb mint 6%, és 600 millió ember, azaz a lakosság 43%-a nem fér hozzá a villamos energiához. Az említett emberek többsége vidéki területeken és illegális településeken él, illetve lakóhelyét elhagyni kényszerült személy vagy menekült. Még ha biztosított is a villamos energiához való hozzáférés, a szolgáltatások gyakran rossz minőségűek.

Szintén a szubszaharai Afrikában található 19 ország azon 20 ország közül, ahol a világon a legkisebb arányú a tiszta főzéshez való hozzáférés. 2022-ben Afrikában 970 millió embernek nincs tiszta főzési lehetősége. Az afrikaiak 64%-a főként összegyűjtött fát, valamint mezőgazdasági és állati hulladékokat használ tüzelőanyagként a főzéshez. Afrikában a modern főzéshez való hozzáférés hiánya jelentős társadalmi és környezeti következményekkel jár: egészség, erdőirtás, éghajlatváltozás. Ezenkívül a tiszta energia tekintetében a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos célok hiánya káros a nőkre és lányokra nézve.

Bár az EU nagy hagyományokkal rendelkezik az afrikai energiaügyi együttműködés terén – 2014 és 2020 között a tagállamaival együtt 12,1 milliárd eurót, azaz a 7. fenntartható fejlődési céllal kapcsolatos afrikai projektek ODA-finanszírozásának túlnyomó részét biztosította –, amelynek ugyanakkor vannak hiányosságai is. A legkevésbé fejlett országokban (LDC-országok) az energetikai átmenet tartósan alulfinanszírozott. A folyósítás nagy része hitelek formájában történt, ami némi aggodalomra ad okot az államadósság fenntarthatóságával kapcsolatban, figyelembe véve, hogy 2023-ban 21 alacsony jövedelmű afrikai ország van súlyosan eladósodva vagy van kitéve ennek a veszélynek. Ezenkívül az EU által finanszírozott legtöbb projekt célja, hogy előmozdítsa a nagy villamosenergia-termelő infrastruktúrákat és az átviteli hálózatok összekapcsolását az integrált villamosenergia-piacok létrehozása érdekében, ami csekély hatással van a villamos energiához való hozzáférés előmozdítására azok esetében, akik nem rendelkeznek hozzáféréssel. Végül, de nem utolsósorban, a modern főzéshez biztosított uniós finanszírozás marginális. Becslések szerint 2020-ban az „Európa együtt” kezdeményezés kevesebb mint 1%-ot szánt erre a célra.

Mindezeket figyelembe véve az előadó úgy véli, hogy bizonyos javításokat kell eszközölni az Afrika–EU partnerség feladatait illetően. Először is az EU-nak és tagállamainak növelniük kell az afrikai energiaágazatnak szánt ODA összegét, a támogatásokat előnyben részesítve a hitelekkel szemben a súlyos eladósodás veszélyének kitett országokban. Hasonlóképpen, az afrikai energiaszegénység felszámolása érdekében az uniós finanszírozást át kell irányítani azon országok felé, ahol a legkisebb arányú a villamos energiához való hozzáférés. Nagyobb hangsúlyt kell helyezni az elosztási szegmensre mint az energiához való egyetemes hozzáférés előmozdításának stratégiai elemére. A nemek közötti egyenlőséget érvényesíteni kell az EU afrikai energiaügyi fejlesztési politikáinak és programjainak tervezése során, miközben a tiszta főzéshez való hozzáférést prioritásként kell kezelni.

Tágabb értelemben az előadó úgy véli, hogy az EU-nak és tagállamainak biztosítaniuk kell a fenntartható fejlődést szolgáló szakpolitikai koherenciát az EU külső energiaügyi menetrendjében. Az EU-nak ebben a szellemben támogatnia kell a fejlődő országokat a jogokon alapuló megújulóenergia-rendszer megvalósításában, ami az energetikai igazságosság elérésének előfeltétele. Ennek érdekében teljes mértékben tiszteletben kell tartani az érintett lakosság szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezésének elvét, a nemet mondáshoz, az igazságszolgáltatáshoz és jogorvoslathoz, valamint a kártérítéshez és ellentételezéshez való jogát, hogy biztosítani lehessen a helyi lakosság általi elfogadottságot és a helyi közösségek számára jelentett előnyöket (a munkahelyek, képzés, villamos energiához való hozzáférés stb. tekintetében).

Ez annál is inkább fontos, mivel a nagyszabású megújulóenergia-projektek, mint például a nap- és szélenergián, valamint hidroelektromos energián alapuló zöld hidrogén, egyszerre jelentenek lehetőséget és kihívást a globális dél országokban. A megújuló energiaforrásokból előállított zöld hidrogén például jelentős szerepet játszhat a párizsi klímacélok elérésében, ugyanakkor földhasználati konfliktusokat idézhet elő és súlyosbíthatja a szegénységet.

Általánosságban elmondható, hogy a fejlődő országok bővelkednek megújuló energiaforrásokban, amelyek a fosszilis tüzelőanyagoknál olcsóbb, hozzáférhetőbb, inkluzívabb és megbízhatóbb energiát biztosítanak. Afrika számos megújuló energiaforrással rendelkezik, és a szárazföldi területek kitűnő helyszínt jelentenek a szél- és napenergia előállítására. A globális energetikai átmenet miatt az a tendencia figyelhető meg, hogy az e területekben rejlő hatalmas potenciált energiatermelésre használják. A fejlődő országok kormányai az „ugaron hagyott” vagy „leromlott” földterületek narratíváját használják a földvásárlások igazolására. Ezeket a területeket azonban már nemzedékek óta használják különböző állattenyésztő népek, valamint vadászók-gyűjtögetők és növénytermesztők közös tulajdonban lévő erőforrásként. A megújuló energiaforrásokba beruházó vállalkozások gyakran figyelmen kívül hagyják e népek földtulajdon- és földhasználati jogait. Ez súlyosbítja az éghajlati igazságtalanságot és növeli a „zöld energiáért való nagyarányú földszerzés” kockázatát. Ennek elkerülése érdekében az előadó véleménye szerint elengedhetetlen többek között annak kidolgozása, hogy hogyan lehet feltérképezni a hagyományos földhasználatot (beleértve az időszakos legeltetést), az őslakos népek kulturális örökségét és a biológiai sokféleség szempontjából jelentős értéket képviselő rendszereket a megújulóenergia-projektek fejlesztése előtt, valamint a szigorú társadalmi és környezetvédelmi normák kidolgozása, beleértve a betartásukat biztosító felügyeleti és panaszkezelési mechanizmusokat is. Az előadó úgy véli, hogy az Afrikában megvalósítandó, zöld hidrogénre vonatkozó uniós stratégiának teljes mértékben tükröznie kell ezeket az aggályokat, és a stratégiát ennek megfelelően ki kell igazítani.

Végül, de nem utolsósorban az EU-nak példát kell mutatnia, és le kell állítania a fosszilis tüzelőanyagokkal kapcsolatos afrikai projektek finanszírozását. Ezzel szemben az EU-nak és az európai fejlesztési pénzügyintézeteknek a 7. fenntartható fejlődési cél és a „senkit nem hagyunk hátra” elv megvalósítása érdekében prioritásként kell kezelniük és fokozniuk kell a decentralizált, kisméretű és hálózattól független megújulóenergia-rendszerekbe történő beruházásaikat, amelyek jó megoldásokat kínálnak a távoli közösségek számára.